

วัดงาม นามมงคล: แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ของวัดนามมงคล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ประทีป พิษทองกลาง¹, เพรพลาสา ประสิทธิ์บุรีรักษ์² และ ญาตาวีวันทร์ พิษทองกลาง³

¹กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์

²สาขาวิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์

³นักวิจัยอิสระ

^{1,2}มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประวัติ ความเชื่อของพระเจดีย์และพระพุทธรูปของวัดนามมงคล 2) เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดนามมงคล 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดนามมงคล รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผานวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ วัดนามมงคลในจังหวัดเชียงใหม่ 9 วัด ได้แก่ วัดลอยเคราะห์ วัดดับภัย วัดดวงดี วัดศรีเกิด วัดชัยพระเกียรติ วัดหมื่นเงินกอง วัดหมื่นล้าน วัดปราสาท และวัดเชียงมั่น กลุ่มตัวอย่าง 420 คน แบ่งเป็นนักท่องเที่ยว 400 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบบังเอิญ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 20 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัยมี 3 ชนิด คือ แบบสอบถาม แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาจากแบบสังเกต และการสัมภาษณ์ แล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) พระเจดีย์และพระพุทธรูปวัดนามมงคลมีความเก่าแก่ มีเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับที่มาของชื่อที่เป็นมงคล และมีความเกี่ยวเนื่องกับประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงใหม่ 2) นามของวัด พระเจดีย์ และพระพุทธรูปเป็นนามมงคลที่เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวรวมถึงประวัติความเก่าแก่ ความศักดิ์สิทธิ์ ความงดงามวิจิตรทางศิลปกรรมแบบล้านนาเป็นจุดแข็งของวัดนามมงคลทั้ง 9 แห่ง 3) แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยววัดนามมงคลควรให้ความสำคัญ 5 ประการ คือ 1) ส่งเสริมสถิติ 2) สะอาด 3) สุขสบาย 4) สงบเย็นใจ และ 5) สัมปายะ

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, การท่องเที่ยวเชิงศาสนา, วัดนามมงคล

Religious Tourism Development Guidelines for Auspicious-Name Temples in Muang District, Chiang Mai Province

Prateep Puchthonglang¹, Prowpilas Prasitbureerak²
and Yathaweemint Puchthonglang³

¹Department of Social Sciences and Humanities, Faculty of Business Administration and Liberal Arts

²Department of Accounting, Faculty of Business Administration and Liberal Arts

³Independent Researcher

^{1,2}Rajamangala University of Technology Lanna Chiang Mai, Thailand

³128 Huay kaew road, Muang, Chiangmai, Thailand

Abstract

This research was conducted for the following objectives: 1) to study the history, beliefs towards pagodas and Buddha images of auspicious-name temples, 2) to study the potential of temples as religious tourism destinations, and 3) to find approaches to developing temples for religious tourism. The research combines methods of quantitative research and qualitative research. The research areas comprised nine auspicious-name temples in Chiang Mai which are Wat Loi Khro, Wat Dubphai, Wat Duang Dee, Wat Sri Goed, Wat Chai Prakiat, Wat Muen Ngen Kong, Wat Muen Lan, Wat Pharsat, and Wat Chiang mun. A sample group consisted of 400 tourists using accidental sampling and 20 participants using purposive sampling. Research tools which were a set of questionnaires, non-participant observation form, and standardized interview form were used for data collection. Obtained data were analyzed by using descriptive statistics comprising percentage, mean, and standard deviation. The results showed that 1) the pagodas and Buddha images of auspicious-name temples were

old and had stories related to the origin of the name and also relevant to the history of Chiang Mai, 2) the name of the temple, pagodas and Buddha images had auspicious names and attracted tourist, including the ancient history, holiness, and beauty of fine arts of Lanna, and 3) guidelines for tourism development of auspicious-name temples should consider 1) conscience, 2) cleanliness, 3) comfort, 4) tranquility, and 5) suitability.

Keywords; Development guidelines, Religious tourism, Auspicious-Name temples

บทนำ

จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติเนื่องจากมีภูมิทัศน์ที่งดงาม อีกทั้งศิลปกรรม วรรณคดี วิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณีมีเอกลักษณ์เฉพาะของชาวล้านนาทำให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลายเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว จนทำให้เชียงใหม่กลายเป็นเมืองท่องเที่ยวสำคัญระดับโลก และมีแนวโน้มว่าจะได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ นักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ อันดับต้น ๆ คือ จีน มาเลเซีย ญี่ปุ่น และรัสเซีย ตามลำดับ จึงเป็นที่มาของการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ 4 ปี (2558-2561) ตามสโลแกนที่ว่า “เชียงใหม่: นครที่เป็นที่สุดแห่งความงามทางวัฒนธรรม” (คณะกรรมการบริหารจังหวัดแบบบูรณาการ, 2558: 7) ปัจจุบันการท่องเที่ยวอีกประเภทหนึ่งที่กำลังเป็นที่นิยมอย่างมากในจังหวัดเชียงใหม่ คือ การท่องเที่ยวเชิงศาสนา มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การไหว้พระ 9 วัดสืบเนื่องมาจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้นำการท่องเที่ยวไหว้พระสำคัญมาใช้เป็นเครื่องมือในการโฆษณาและเป็นปัจจัยในการท่องเที่ยว จากการไหว้พระพุทธรูปสำคัญ มาเป็นไหว้พระพุทธรูปสำคัญในกรุงเทพฯ กลายมาเป็นเส้นทางท่องเที่ยว “ไหว้พระ 9 วัด” ระยะแรกเป็นวัดในกรุงเทพมหานคร ต่อมาขยายไปยังเมืองต่าง ๆ ที่มีวัดเก่าแก่ และสำคัญทั่วประเทศไทย การจัดโครงการลักษณะดังกล่าวนับว่าได้ผลอย่างมาก กล่าวคือ นับตั้งแต่ปีที่เริ่มจัดจนถึงปัจจุบันยังมีคนสนใจไปท่องเที่ยวในลักษณะดังกล่าวอยู่เป็นจำนวนมาก

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงศาสนาหรือทัวร์ไหว้พระทำบุญในวัดสำคัญต่าง ๆ นับเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งสำหรับกลุ่มคนที่มีความสนใจพิเศษที่กำลังได้รับความนิยมอย่างมากในประเทศไทย เพราะความเชื่อที่ว่า การได้มาสักการะสถานที่ศักดิ์สิทธิ์จะนำความเป็นสิริมงคลมาสู่ชีวิต (สุดาทิพย์ นันทโชติ, 2555: 1-13 และ กรรณิกา คำดี, 2557: 175-191) สอดคล้องกับงานวิจัยของมานิช พรหมปัญญา (2556: 41-42) ที่พบว่า นักท่องเที่ยวเชิงศาสนาส่วนใหญ่มีความต้องการมาเที่ยวไหว้พระ ทำบุญสะเดาะเคราะห์ แก้กรรม ดูดวง ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในวันสำคัญทางศาสนาและสันทนาการกับพระสงฆ์ เช่นเดียวกับงานวิจัยของวงศ์ธิดา สุวรรณิน (2557: 63-82) และวุฒินันท์ กันทะเตียน (2560: 137-149) พบว่า นักท่องเที่ยวนิยมมาท่องเที่ยวภายในวัดเพื่อต้องการ

ชมความงามของวัด เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม รองลงมา คือ การพักผ่อนหย่อนใจจากการเห็นคุณค่าของศิลปกรรมต่างๆ เช่น พระพุทธรูปเก่าแก่ จิตรกรรมพุทธประวัติ และสถาปัตยกรรมของโบสถ์และเจดีย์ เป็นต้น ผู้วิจัยได้ถอดองค์ความรู้จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงศาสนาหลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัดพบว่า วัดมีสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว 3 ประการ คือ ประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่ยาวนาน สถาปัตยกรรมที่งดงามและที่สำคัญที่สุด คือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้รับความเชื่อถือ เช่น พระพุทธรูป เจดีย์ พระเครื่อง เป็นต้น ปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงเป็นที่มาของวิจัยในครั้งนี้

พระเจดีย์ในทางพระพุทธศาสนา คือ สถานที่หรือสิ่งอันควรแก่การเคารพบูชาใช้เป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า และบรรจุพระธาตุ อัฐิธาตุของผู้ที่ควรแก่การเคารพบูชา เจดีย์จึงเป็นสัญลักษณ์แทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและเป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนา (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2556: 21) สำหรับเจดีย์นั้นชาวล้านนามักเรียกว่า ธาตุ หรือ กู่ เหตุที่เรียกอย่างนี้เนื่องจากส่วนใหญ่แล้วนิยมใช้บรรจุอัฐิธาตุทั้งสิ้น ส่วนคำว่า “กู่” นั้นเป็นคำที่มาจากภาษาพม่า เจดีย์ในศิลปะล้านนาที่สำคัญมีอยู่ 2 แบบ คือ เจดีย์ทรงระฆัง และเจดีย์ทรงปราสาท แต่ก็ยังมีเจดีย์แบบอื่น ๆ ที่มีรูปแบบแตกต่างออกไปด้วยเช่นกัน ซึ่งเป็นที่นิยมกราบไหว้ของประชาชนทั่วไป นอกจากพระเจดีย์แล้ว พระพุทธรูปก็เป็นสิ่งสำคัญที่นักท่องเที่ยวเชิงศาสนาให้ความสนใจมากราบไหว้เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต คนล้านนาเชื่อว่าพระพุทธรูปเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้าที่มีชีวิตจริงเหมือนคนทั่วไป ผู้สร้างหรือชาวบ้านจะเรียกชื่อพระพุทธรูปที่ตนสร้างแตกต่างกันไปอย่างน่าสนใจ รวมถึงการแต่งตำนานของพระพุทธรูปด้วย (อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว, 2558: 25-26) สอดคล้องกับปฐม หงส์สุวรรณ (2554: 5) อธิบายว่า พระพุทธรูปในสังคมล้านนาเป็นเสมือนสิ่งที่เคารพบูชาร่วมกันของคนในชุมชน ทั้งนี้พระพุทธรูปมิได้เป็นเพียงประติมากรรมที่ใช้เป็นสิ่งแทนรูปของพระพุทธเจ้าหรือเป็น “พุทธปฏิมากร” เท่านั้น แต่พระพุทธรูปยังมีความสามารถในการแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ได้มากมายหลากหลาย ทั้งในฐานะผู้คุ้มครองอารักขาบ้านเมือง ป้องกันมิให้อันตรายหรือสิ่งชั่วร้ายตลอดจนอุทิศปีศาจมาสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้คนได้ การเลือกพื้นที่วิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดเกณฑ์ไว้ดังนี้ 1) เป็นวัดที่มีพระเจดีย์และพระพุทธรูปสำคัญมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ มีพุทธศิลป์ที่งดงาม 2) เป็นวัดที่มีนามมงคลและตั้งอยู่ในเขตอำเภอ

เมืองเชียงใหม่ที่สามารถพัฒนาและส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาได้ 3) เป็นวัดที่มีที่ตั้งไม่ห่างกันมากนัก สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้สะดวกภายในวันเดียว และ 4) เป็นวัดที่มีศักยภาพที่จะสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาได้ พบว่าวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ที่เข้าเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ มี 9 วัด ได้แก่ วัดลอยเคราะห์ วัดดับภัย วัดดวงดี วัดศรีเกิด วัดชัยพระเกียรติ วัดหมื่นเงินกอง วัดหมื่นล้าน วัดปราสาท และวัดเชียงมั่น

งานวิจัยนี้เป็นผลการวิจัยที่ต่อยอดมาจากงานวิจัยเรื่องเส้นทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาประเภทเจดีย์และพระพุทธรูปสำคัญในจังหวัดเชียงใหม่ (ประทีป พิษทองกลาง, 2558: 111-123) ซึ่งวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้เวลาท่องเที่ยว 1 วัน แบบเข้าไป-เย็นกลับ นักท่องเที่ยวนิยมไหว้พระมากที่สุดวัดในเขตอำเภอเมืองมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ คุณค่า และศักยภาพทางการท่องเที่ยว และผู้วิจัยยังได้นำเสนอให้ศึกษาเชิงลึกในประเด็นการท่องเที่ยวเชิงศาสนา 2 ประเด็น คือ เส้นทางตามชื่อวัดที่เป็นมงคลและเส้นทางประวัติศาสตร์การสร้างเจดีย์และพระพุทธรูปสำคัญด้วยเหตุผลข้างต้น จึงเป็นที่มาของปัญหาการวิจัยว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดนามมงคลมีประวัติและบริบทอย่างไร ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดนามมงคลเป็นอย่างไร สามารถนำมาต่อยอดสู่การท่องเที่ยวเชิงศาสนาในแง่มุมไหนได้บ้าง และเส้นทางท่องเที่ยวภายใน 1 วัน แบบเข้าไป-เย็นกลับ เพื่อสักการะพระเจดีย์และพระพุทธรูปสำคัญของวัดนามมงคลในจังหวัดเชียงใหม่ควรเป็นอย่างไร จึงมาสู่การวิเคราะห์และหาคำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัยในเชิงลึกเพื่อขยายองค์ความรู้และกิจกรรมไปสู่การท่องเที่ยวเชิงศาสนาเพื่อสักการะเจดีย์และพระพุทธรูปของวัดนามมงคลในจังหวัดเชียงใหม่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติ และความเชื่อต่อพระเจดีย์และพระพุทธรูปของวัดนามมงคลในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดนามมงคลในจังหวัดเชียงใหม่

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดนามมงคล ในจังหวัดเชียงใหม่

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการดำเนินการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อแสดงความคิดเห็น และแสดงเจตจำนงในการพัฒนาชุมชนสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นอกจากนี้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังต้องอาศัยความร่วมมือทั้งจากคนในท้องถิ่นและและเอกชน ในฐานะที่เป็นผู้ชำนาญการเพื่อหาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับชุมชน ทั้งนี้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น The European Center for Traditional and Relational Culture หรือ ECTARC (วาลิกา แสนคำ, 2545: 7-18) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่เป็นสิ่งดึงดูดใจของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้แก่ 1) โบราณคดีและพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ 2) สถาปัตยกรรม สิ่งปลูกสร้าง รวมถึงซากผังเมืองในอดีต 3) ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ประเพณี และเทศกาลต่าง ๆ 4) ความน่าสนใจทางดนตรี 5) การแสดงละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่างๆ 6) ภาษาและวรรณกรรม 7) ประเพณี ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาสนา และ 8) วัฒนธรรมเก่าแก่โบราณ วัฒนธรรมพื้นบ้าน หรือวัฒนธรรมย่อย ทั้งหมดนี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนได้ โดยงานวิจัยชิ้นนี้ได้ยึดเอาประเด็นเกี่ยวกับประเพณี ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับพระเจดีย์และพระพุทธรูปสำคัญมาเชื่อมโยงกับวัดที่เป็นนามมงคลในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาแห่งใหม่ต่อไป

2. แนวคิดศักยภาพและมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว (5As)

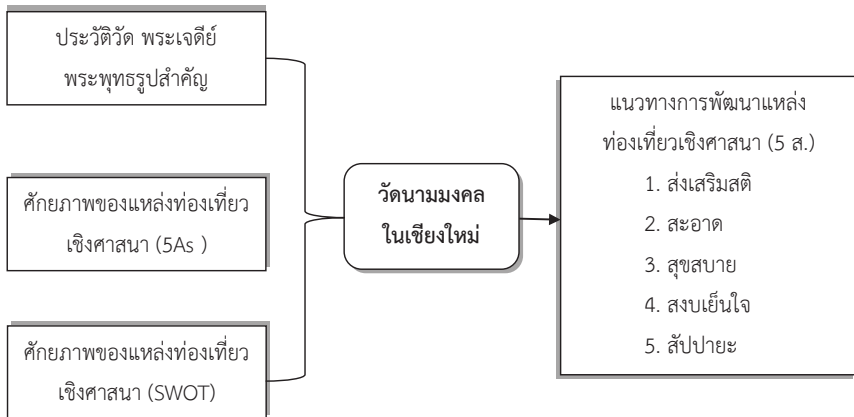
การท่องเที่ยวแห่งออสเตรเลีย (2554: 20) ได้กำหนดมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เรียกว่า 5As ไว้ดังนี้ 1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) 2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) 3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) 4) ที่พัก (Accommodation) และ 5) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activity) สอดคล้องกับ

อารีย์ นัยพินิจและคณะ (2555: 31-40) และประทีป พืษทองกลาง และคณะ (2560: 65-80) แนวคิด 5As นี้ มีความจำเป็นในการนำมาใช้วางแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชนทั้งสิ้น ส่วนมาตรฐานคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวเป็นปัจจัยที่จะช่วยสร้างความพึงพอใจและกลับมาท่องเที่ยวซ้ำให้แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม งานวิจัยนี้ได้นำแนวคิด 5As มาใช้ในการประเมินและวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดนามมงคลของวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ทั้งจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและนักท่องเที่ยวทั่วไป

3. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่สัปปายะ (2559: 4-5) ไว้ว่า ควรมีองค์ประกอบ 5 ข้อ ได้แก่ 1) ถิ่นที่เป็นที่รื่นรมย์ คือที่ทำให้เกิดความรู้สึก สดชื่นรื่นรมย์ ชูชูชีวิต ชื่นกาย ชูใจ ที่ถือเป็นจุดเริ่มต้น 2) ภูมิภาคสมบัติ คือมีทำเล พื้นที่ บริเวณ ผืนแผ่นดินที่สะอาด สดใส ไร้ขยะ ไม่รกรุงรัง เรียบร้อย ราบรื่น เดินง่าย ปลอดภัย สบายตา ควรทอดทัศน์ น่านั่งชม 3) คมนาคสมบัติ หมายถึงไม่ไกลเกินไป ไม่ไกลเกินไป เดินทางไปถึงได้สะดวก และ 4) บุคคลสมบัติ คือปลอดภัย มีคนดี มีคนที่พึงอาศัยได้ที่จะให้ความรู้ความเข้าใจ สอดรับกับการศึกษาของวุฒินันท์ กันทะเตียน (2560: 137-149) ที่เสนอไว้ว่าการพัฒนาวัดจะต้องคำนึงและครอบคลุมองค์ประกอบศาสนาใน 4 ด้านเป็นสำคัญ ได้แก่ 1) ศาสนบุคคล 2) ศาสนธรรม 3) ศาสนวัตถุสถาน และ 4) ศาสนพิธี เพื่อนำไปสู่การเป็นสถานที่ควรทัศนที่จรรโลงใจไปสู่กุศลและเข้าถึงธรรม แนวคิดทั้ง 2 ประการ คณะผู้วิจัยนำมาสู่การแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดนามมงคลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (5 ส.)

กรอบแนวคิดในการวิจัย



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) พื้นที่วิจัย คือ วัดที่มีพระเจดีย์และพระพุทธรูปสำคัญทางประวัติศาสตร์และมีคุณค่าทางพุทธศิลป์ที่งดงาม ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง จากรายชื่อวัดที่มีนามมงคลและตั้งอยู่ในบริเวณตัวเมืองเชียงใหม่ 9 แห่ง ได้แก่ วัดลอยเคราะห์ วัดดับภัย วัดดวงดี วัดศรีเกิด วัดชัยพระเกียรติ วัดหมื่นเงินกอง วัดหมื่นล้าน วัดปราสาท และวัดเชียงมั่น กลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 คือ เจ้าอาวาส 6 รูป มัคคุเทศก์ 5 คน เจ้าหน้าที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ 1 คน เจ้าหน้าที่สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงใหม่ 1 คน เจ้าหน้าที่เทศบาลนครเชียงใหม่ 2 คน และนักท่องเที่ยวชาวไทย 5 คน รวม 20 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ใช้การสัมภาษณ์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดนามมงคลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มที่ 2 คือ นักท่องเที่ยวจำนวน 400 คน โดยการเปิดตารางของ Krejcie & Morgan (1970: 607-610) ได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 384 คน แต่การวิจัยครั้งนี้ กำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็น 400 คน ใช้แบบสอบถาม

เพื่อสอบถามความคิดเห็นต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดนามมงคล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ชนิด คือ 1) แบบสัมภาษณ์ สอบถาม พูดคุย สทนากลุ่มเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดนามมงคล (5ส.) ได้แก่ (1) ส่งเสริมสติ (2) สะอาด (3) สุขสบาย (4) สงบเย็นใจ และ (5) สัมผัส 2) แบบสังเกต ใช้การศึกษาบริบทของแหล่งท่องเที่ยว ประวัติวัด พระเจดีย์ พระพุทธรูปสำคัญ และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว และ 3) แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ความคิดเห็นต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดนามมงคล (5As) ได้แก่ (1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) (2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) (3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) (4) ที่พัก (Accommodation) และ (5) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activity) และ 3) ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม คณะผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (1990: 204) มีความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability: R) = .9416 ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น การวิจัยเชิงปริมาณวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอด้วยตาราง และอธิบายเพิ่มเติม สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพได้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารสำรวจ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์ข้อคำถามปลายเปิดด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) หลังจากนั้นทำการสังเคราะห์ สรุปจากแบบสำรวจ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ แล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ประวัติวัด และความเชื่อต่อพระเจดีย์และพระพุทธรูปสำคัญของวัดนามมงคลในจังหวัดเชียงใหม่

การศึกษาประวัติ และความเชื่อต่อพระเจดีย์และพระพุทธรูปสำคัญในแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดนามมงคลในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษาจากเอกสารหลัก คือ ชินกาลมาลีปกรณ์ ตำนานมูลศาสนา และเอกสารประวัติวัดในจังหวัดเชียงใหม่ เว็บไซต์แนะนำแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา นอกจากนั้น ผู้วิจัยยังได้สัมภาษณ์เจ้าอาวาส ผู้รู้ในชุมชน และนักวิชาการด้านศาสนา ปราบกฎผลการวิจัยดังนี้

1) วัดลอยเคราะห์ เดิมชื่อว่า “วัดร้อยข้อ” (วัดฮ้อยข้อ) สร้างขึ้นในสมัย กษัตริย์องค์ที่ 6 แห่งราชวงศ์มังราย วัดนี้จึงมีอายุราว 500 ปี ในสมัยที่ล้านนาตกเป็นเมืองขึ้น ของพม่า วัดแห่งนี้ไม่ได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์จึงมีสภาพทรุดโทรมมาก และกลายเป็น วัดร้างกว่า 20 ปี ต่อมาในสมัยพญากวาวีละปกครองล้านนา พระองค์ทรงบูรณะซ่อมแซม วัดให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ พระองค์ทรงกวาดต้อนพลเมืองชาวเชียงใหม่ และโปรดให้ ชาวเชียงใหม่ตั้งบ้านเรือนอยู่ ณ เวียงชั้นนอกด้านขวาของประตูท่าแพทางทิศตะวันออกของ เมืองเชียงใหม่ ซึ่งเป็นบริเวณวัดลอยเคราะห์ในปัจจุบัน และมีศิลปะสถาปัตยกรรมเป็น แบบพื้นเมืองของชาวล้านนา มีพระพุทธรูปปางถวายเนตรและพระเจ้าทันใจประดิษฐานอยู่ พระเจดีย์อยู่ทางทิศเหนือของวัด ศิลปล้านนา ฐานสี่เหลี่ยม เหนือขึ้นไปเป็นฐานบัว ยอดเก็จยกสูง แต่ละด้านมีพระพุทธรูปปางรำพึงประดิษฐานอยู่ในซุ้มจระนำ ถัดไปเป็น ผนังแปดเหลี่ยมซ้อนกัน 4 ชั้น รับกับองค์เจดีย์ทรงระฆังสี่ทอง ส่วนยอดเป็นฉัตรสีทอง 7 ชั้น ส่วนพระพุทธรูปสำคัญ คือ พระพุทธศุภโชคศรีลอยเคราะห์มิ่งมงคล เป็นที่เคารพ ของชาวบ้าน และประชาชนทั่วไป เนื่องด้วยความศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อกันว่าหากผู้ใดมาสักการะ จะหมดทุกข์โศกทั้งปวง ด้านหลังเป็นจิตรกรรมสีทองบนพื้นสีแดงสวยงามเข้ากันดี ผนัง ด้านอื่นเป็นจิตรกรรมเล่าเรื่องพุทธประวัติ



ภาพที่ 2 พระเจดีย์และพระพุทธรูปวัดลอยเคราะห์ (ที่มา: ผู้วิจัย)

2) วัดดัดภัย เดิมชื่อ “วัดอภัย” หรือ “วัดตุงกระด้าง” สร้างในราชสมัย ราชวงศ์มังรายมหาราช ปี พ.ศ. 2120 วัดดัดภัยมีพระพุทธรูปดัดภัย (หลวงพ่อดัดภัย) ศิลปะเชียงแสน ปางมารวิชัย เป็นพระพุทธรูปเก่าแก่คู่บ้านคู่มืององค์หนึ่งของจังหวัด เชียงใหม่ ขนาดหน้าตักกว้าง 12 นิ้ว สูงจากฐานถึงพระเมาลี 32 นิ้ว ทำด้วยทองสัมฤทธิ์ สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2238 ตามตำนานกล่าวว่า พญาดัดภัยมีพระพุทธรูปไว้สำหรับบูชาชื่อว่า “หลวงพ่อดัดภัย” ต่อมาพญาดัดภัยได้ล้มป่วยลง จึงตั้งจิตอธิษฐานต่อหลวงพ่อดัดภัย และได้หายลงอย่างเป็นที่อัศจรรย์ที่สุดท้ายบั้นปลายชีวิตของพระยาดัดภัยจึงได้อารธนา มาประดิษฐานอยู่ที่วัดดัดภัยตราบนานเท่าทุกวันนี้ พญาดัดภัยให้บริวารลูกหลาน ตั้งบ้านเรือน บริเวณวัด และทำการบูรณะปฏิสังขรณ์ ก่อนจึงเรียกชื่อใหม่ว่า “วัดดัดภัย” วัดแห่งนี้ มีสถาปัตยกรรมแบบพื้นเมืองล้านนา ภายในวัดมีบ่อน้ำอยู่หน้าวิหาร ซึ่งเชื่อว่าเป็น บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ โดยในสมัยพระเจ้าอินทวิชิตเจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 8 เสด็จกลับจาก กรุงเทพมหานคร จะต้องแวะมาวัดดัดภัย เพื่อนำน้ำในบ่อนี้ไปทำน้ำพระพุทธรณ์ดี ก่อนแวะไปวัดเชียงยืนเพื่อสืบทอดชะตา พระเจดีย์ตั้งอยู่หลังพระวิหาร ศิลปะล้านนา ตั้งอยู่บนฐานสี่เหลี่ยม ถัดขึ้นไปเป็นชั้นมาลัยเถาแปดเหลี่ยมซ้อนกันสามชั้น เหนือขึ้นไป จากนี้บุ้หมด้วยทองจังโก องค์กรสังฆกรรมสืบทอดส่วนยอดเป็นฉัตรสีทอง 7 ชั้น พระพุทธรูป สำคัญ คือ พระดัดภัยหรือหลวงพ่อดัดภัย เป็นพระพุทธรูปแบบศิลปะล้านนาเชียงแสน ยุคแรก ๆ หรือเรียกกันอีกอย่างว่าเป็นพระสิงห์ ปางมารวิชัย หล่อขึ้นด้วยทองสัมฤทธิ์ สร้างประมาณ ปี พ.ศ. 1600-1800 ประชาชนส่วนมากมีความเชื่อว่า การมากราบไหว้ หลวงพ่อดัดภัยจะทำให้หายเจ็บ หายป่วยจากโรคภัยไข้เจ็บทั้งหลายทั้งปวง ทำให้สุขภาพ แข็งแรง



ภาพที่ 3 พระเจดีย์และพระพุทธรูปวัดดัดภัย (ที่มา: ผู้วิจัย)

3) วัดดวงดี เดิมชื่อ “วัดต้นหมากเหนือ” สร้างเมื่อปี พ.ศ. 1910 สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นหลังจากพญา มังรายสร้างเมืองเชียงใหม่แล้ว และมีเจ้านายเมืองเชียงใหม่องค์หนึ่งเป็นผู้คิดค้นการสร้าง ลักษณะของวิหารและโบสถ์เป็นแบบพื้นเมืองล้านนา มีลวดลายแกะสลักไม้ประดับสถาปัตยกรรมที่สวยงาม มีตำนานกล่าวถึงวัดดวงดีว่าเมื่อปี พ.ศ. 2304 พระภิกษุวัดนี้ได้รับนิมนต์ให้ขึ้นครองเมืองนครเชียงใหม่เป็นช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2304-2306 สิ่งก่อสร้างภายในวัดมีวิหาร ซึ่งมีธรรมาส่นประดับด้วยไม้แกะสลักปิดทองย่อไม้มุมสิบสอง หอธรรม เป็นต้น พระพุทธรูปที่สำคัญของวัดนี้ คือ พระเจ้าชาตา สร้างด้วยไม้ ปางไสยาสน์ สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2399 เจ้ามหาพรหมเป็นผู้สร้างและสร้างเสร็จภายในวันเดียวเช่นเดียวกับพระเจ้าทันใจ วัดมีพระพุทธรูปที่อยู่คู่วัดมายาวนาน พุทธรูปนี้เจ้านายเมืองเชียงใหม่เป็นผู้สร้างขึ้นมีชื่อว่า พระพุทธรูปวัดดวงดีตามชื่อของวัด (ปัจจุบันพระพุทธรูปดวงดีไม่ได้นำมาไว้ในวิหารให้ประชาชนกราบไหว้เกือบ 45 ปีแล้ว) พุทธศาสนิกชนมักมาขอพรจากพระเจ้าดวงดีองค์จำลองที่ตั้งอยู่ในวิหาร ตามคติความเชื่อเพื่อให้การดำเนินชีวิตอยู่เย็นเป็นสุข วัดดวงดียังคงรักษารูปแบบดั้งเดิมของล้านนาที่เป็นเอกลักษณ์งานศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมที่งดงามหลายอย่าง เช่น วิหารที่กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน ภายในตกแต่งด้วย

ภาพลายค่านับพันแฉ่งใกล้ ๆ กันนั้นมิจิตยฐานสี่เหลี่ยม สร้างขึ้นโดยพระมหาเถระ
อดีตเจ้าอาวาส ศิลปะในแบบพื้นเมืองล้านนาและหอไตรทรงมณฑป สร้างขึ้นโดยพระเจ้า
มโหตรประเทศเจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 5 แห่งราชวงศ์เจ้าเจ็ดตน



ภาพที่ 4 พระเจดีย์และพระพุทธรูปสำคัญวัดดวงดี (ที่มา: ผู้วิจัย)

4) วัดศรีเกิด เป็นวัดโบราณเก่าแก่แห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ ในสมัยที่
ล้านนายังเป็นแคว้นอิสระ มีกษัตริย์ปกครอง วัดนี้มีฐานะเป็นพระอารามหลวงโดยวัดศรีเกิดนี้
มีชื่อปรากฏในตำนานอีกชื่อหนึ่งว่า “วัดพิชาราม” เรียกตามสำเนียงพื้นเมืองเหนือว่า
“ปิจาราม” มาเปลี่ยนชื่อเป็นวัดศรีเกิดในสมัยของพระเจ้ากาวิละ เมื่อปี พ.ศ. 2339
พระพุทธรูปสำคัญประจำวัดนี้ คือ พระเจ้าแข่งคม เป็นพระพุทธรูปทองสัมฤทธิ์องค์ใหญ่
โดยหล่อด้วยทองหนักประมาณสามสิบสามแสน ภายในบรรจุพระบรมสารีริกธาตุประมาณ
500 องค์ พร้อมกันนี้ก็ได้นำบรรจุพระพุทธรูปแก้วทอง และเงินจากหอพระธาตุส่วนพระองค์ไว้
ในเศียร พระพุทธรูปแข่งคมองค์นี้มีลักษณะเหมือนพระพุทธรูปแบบลวปุระ ภายใน
บริเวณวัดมีต้นโพธิ์ขนาดใหญ่ซึ่งสืบพันธุ์มาจากต้นโพธิ์ ที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าที่ประเทศ
อินเดีย ต้องใช้ห่อเหล็กค้ำยันกิ่ง ก้าน สาขาของต้นโพธิ์ ต้นโพธิ์ต้นนี้มีประวัติบอกเล่าว่า

พระมหาเถระเจ้าคณะหนึ่งนำพระบรมธาตุพระพุทธรูปเจ้ามาจากลังกาสิงหล ถวายแด่
พญามังราย มีพุทธสรีระธาตุสิบสององค์ พญามังรายบรรจุไว้ในพระเจดีย์กาดโถมองค์หนึ่ง
องค์หนึ่งบรรจุไว้ในพระเมาสีของพระพุทธรูปองค์ใหญ่ แล้วถวายทองคำห้ำร้อย ฝากคณะ
พระมหาเถระไปบูชาพระศรีมหาโพธิ์ในเมืองลังกา พระพุทธรูปสำคัญ คือพระเจ้าแช่งคม
พระพุทธรูปปางมารวิชัยขนาดใหญ่ ชัดสมาธิราบ หล่อขึ้นจากสัมฤทธิ์ลงรักปิดทอง
หน้าตักกว้าง 94 นิ้ว สูง 112 นิ้ว น้ำหนักมากถึง 3,960 กิโลกรัม เป็นพุทธศิลป์แบบล้านนา
สาเหตุที่เรียกกันว่า “พระเจ้าแช่งคม” เพราะว่าพระชนม์ (เข้า) มีลักษณะเป็นสันยาว
ผิดจากพระพุทธรูปองค์อื่นๆ พระเจ้าติโลกราชทรงโปรดให้สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2030
ประชาชนทั่วไปมีความเชื่อว่า จะเกิดความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองตามชื่อวัด ซึ่งคำว่า
“ศรีเกิด” ก็มาจากคำว่า “เกิดสิริมงคล” ในภาษาไทยนั่นเอง



ภาพที่ 5 พระเจดีย์และพระพุทธรูปสำคัญของวัดศรีเกิด (ที่มา: ผู้วิจัย)

5) วัดชัยพระเกียรติ เดิมชื่อวัดชัยผาเกียรติ เป็นพระอารามของ
นครเชียงใหม่ สร้างในสมัยของพระเจ้าเมกุฏิสุทธิวงศ์ กษัตริย์องค์สุดท้ายของนครเมือง
เชียงใหม่ มีพระพุทธรูปสำคัญองค์ประธานประดิษฐานอยู่ในวิหารนาม “พระเจ้าห้าตัว”
พระมหาจักรประภาเทวีสร้างถวายแด่สมเด็จพระชัยราชาธิราชกษัตริย์ในราชวงศ์สุพรรณภูมิ

น้ำหนักทองที่หล่อพระพุทธรูปองค์นี้มีอยู่ 5 ตี๋ 1 ตี๋ เท่ากับ 10 โกลิ น้ำหนักทอง 5 ตี๋
จึงเท่ากับ 50 โกลิ จึงเรียกพระนามว่า “พระเจ้าห้าตี๋” ที่ฐานของพระพุทธรูปด้านหน้า
เป็นอักษรพม่าส่วนด้านหลังเป็นอักษรพื้นเมืองเชียงใหม่ แสดงให้เห็นว่า สมัยนั้นพม่า
มีอิทธิพลควบคุมล้านนามาก นอกจากนั้นยังมีพระเมืองรายเจ้า สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2108
สันนิษฐานว่า แม่ทัพชาวพม่าสร้างเพื่อต้องการถวายพระเกียรติแก่พระวิญญานของ
พญามังรายที่เป็น “อารักษ์เมือง” ผู้ที่บูชาพระพุทธรูป “พระเมืองรายเจ้า” ก็เท่ากับได้บูชา
“อารักษ์เมือง” พร้อมกันไปด้วย



ภาพที่ 6 พระเจดีย์และพระพุทธรูปสำคัญวัดชัยพระเกียรติ (ที่มา: ผู้วิจัย)

6) วัดหมื่นเงินกอง เป็นวัดที่สร้างขึ้นในสมัยราชวงศ์มังราย รัชกาลของ
พระเจ้ากือนา ระหว่างปี พ.ศ. 1910-1931 ชื่อ “วัดหมื่นเงินกอง” ได้มาจากชื่อของ
เสนาคลัง คือ ขุนหมื่นเงินกอง อันเป็นราชทินนามหรือบรรดาศักดิ์ที่ได้พระราชทานแก่
ข้าราชการผู้มีความชอบ พระเจ้ากือนาทรงแต่งตั้งให้ “หมื่นเงินกอง” เป็นราชทูตอัญเชิญ
พระสุมณเถระมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในดินแดนล้านนา ในปีพ.ศ. 1370 ขุนหมื่นเงินกอง
หรือ หนานเมธัง และครอบครัวได้สร้างวัดหมื่นเงินกองเพื่อเป็นเกียรติที่ได้รับ

พระราชทานตำแหน่งที่ “ขุนหมื่นเงินทอง” ต่อมาชาวบ้านก็พากันเรียกว่า “วัดมะยมทอง” และได้กลับมาเรียกชื่อเดิมอีกครั้ง และได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์ดูแลมาจนถึงปัจจุบัน พระเจดีย์ภายในวัดเป็นสถาปัตยกรรมผสมระหว่างเจดีย์ทรงสี่เหลี่ยมศรีล้านนา ผสมระหว่างเจดีย์ทรงกลมของเชียงใหม่เป็นทรงปราสาทฐานสี่เหลี่ยมย่อมุมสูง มีเรือนธาตุสี่เหลี่ยมย่อมุม มีซุ้มจระนำประดิษฐานพระพุทธรูปทั้ง 4 ด้านองค์ระฆังกลมซึ่งเจดีย์เดิมนั้นไม่ทราบว่าเป็นแบบใด แต่ในปัจจุบันได้ครอบองค์เดิมเอาไว้ มีสิ่งห่อหุ้มอยู่ทั้งสี่มุมขององค์เจดีย์มีเจดีย์ 12 ราศีอยู่โดยรอบ เมื่อประมาณปี 2534 ได้ถูกฟ้าผ่าแต่เป็นที่น่าอัศจรรย์ที่พระธาตุเจดีย์ไม่มีอะไรเสียหายหรือชำรุดเลย ปัจจุบันพระธาตุเจดีย์นี้กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนไว้แล้ว ส่วนพระพุทธรูปสำคัญ คือ พระพุทธรูปปูนปั้นปางไสยาสน์ ศิลปะแบบล้านนาประทับอยู่บนฐานบัว ฝาผนังเขียนเรื่องพระเวสสันดรชาดก ชาวบ้านในละแวกนั้นเชื่อว่าใครที่สูญเสียเงินทองให้มาตั้งจิตอธิษฐานที่วิหารพระนอนแห่งนี้จะได้ทรัพย์กลับคืนมา หรือใครที่มีปัญหาเรื่องเงินทองก็มาอธิษฐานได้



ภาพที่ 7 พระเจดีย์และพระพุทธรูปวัดหมื่นเงินทอง (ที่มา: ผู้วิจัย)

7) วัดหมื่นล้าน เป็นวัดเก่าแก่แห่งหนึ่งที่มีอายุการสร้างมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 555 ปี สร้างขึ้นในปีมะเส็ง ปี พ.ศ. 2002-2005 ในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราช กษัตริย์ในราชวงศ์มังราย ผู้สร้างวัด คือ หมื่นโลกสามล้านขุนพลแก้ว คู่บัลลังก์ของพระเจ้าติโลกราช ซึ่งคนส่วนใหญ่รู้จักในนามของ “หมื่นดั่ง” หรือ “หมื่นดั่งนคร” การสร้างวัด

ของหมื่นโลกสามล้านตามหลักฐานระบุว่าเป็นการสร้างกุศลอุทิศแก่แม่ทัพอยุธยาและแม่ทัพนายกองล้านนาที่เสียชีวิตในสนามรบ พระเจดีย์อยู่ด้านหลังพระวิหาร ก่ออิฐถือปูน ศิลปะแบบพม่า ได้รับการบูรณะพร้อม ๆ กับพระวิหาร ฐานเจดีย์ย่อเก็จ 3 ชั้น แต่ละมุมมีเจดีย์บริวารขนาดเล็ก และมีสิงห์เฝ้าอยู่มุมละ 2 ตัว องค์เจดีย์สีทอง ส่วนบนประดับด้วยกระຈກສີ ยอดเจดีย์เป็นฉัตร 7 ชั้น ส่วนพระพุทธรูปสำคัญปางมารวิชัยเป็นพระประธาน มีพระปางมารวิชัยขนาดเล็ก และพระยืนปางต่าง ๆ ตั้งอยู่รายรอบ เครื่องสักตภัณฑ์หรือเชิงเทียนตั้งอยู่หน้าพระประธาน เป็นรูปพญานาคพันกันหลายตัว ฝาผนังเขียนภาพจิตรกรรมเล่าเรื่องราวพุทธประวัติ ความเชื่อของประชาชนที่มากกราบไหว้พระเจดีย์หรือพระพุทธรูปสำคัญในวัดนี้ ก็เนื่องมาจากชื่อวัดที่เป็นมงคล คือ หมื่นล้าน โดยเชื่อว่าเมื่อมากกราบไหว้แล้ว จะร่ำรวยเงินทอง ทำมาค้าขึ้น ค้าขายร่ำรวย



ภาพที่ 8 พระเจดีย์และพระพุทธรูปสำคัญวัดหมื่นล้าน (ที่มา: ผู้วิจัย)

8) วัดปราสาท เป็นวัดที่สร้างขึ้นในสมัยโบราณ มีอายุเก่าแก่และมีความสำคัญมากแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ เห็นได้จากข้อความจากศิลาจารึกวัดดโปธาราม ได้กล่าวถึงว่า พระมหาสังฆกรรมฐิราสาทเจ้าได้รับอาราธนามาจำพรรษาจากเจ้าเมืองเชียงใหม่ ร่วมสังฆกรรมสวดแสดงในฐานะพระเถระชั้นผู้ใหญ่ ปราสาท หมายถึงที่ประทับ

สำหรับชั้นผู้ใหญ่ที่สร้างขึ้นเป็นป้อมปราการ มีลักษณะที่คล้ายวัด และตั้งอยู่ในกำแพงเมือง ได้รับการบูรณะซ่อมแซมในการต่อมาทุกยุคทุกสมัย ในสมัยพม่าปกครองล้านนา ได้รับการทำนุบำรุงจากพระยาหลวงแสนคำ ซึ่งได้สร้างพระพุทธรูปหินทองหนึ่งองค์ ถวายไว้ที่วัดปราสาท เป็นพระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัยสีขาวที่มีพระพักตร์อัมเอบ นำเลื่อมใสศรัทธา นับเป็นพระพุทธรูปอันศักดิ์สิทธิ์อยู่คู่กับวัดแห่งนี้มานานหลายสมัย ประดิษฐานอยู่ในซุ้มปราสาทแบบล้านนาโบราณ ซึ่งตั้งอยู่ทางตอนท้ายพระวิหารมีประตู ซุ้มโขงเชื่อมเข้าสู่องค์ปราสาท ลักษณะคล้ายกับเจดีย์หรือที่เรียกว่ากู่พระเจ้า อยู่ติดกับหลัง พระวิหารอันหาชมได้ยากยิ่ง เชื่อกันว่าองค์พระประธานนี้มีความเก่าแก่ เพราะสร้างขึ้นมา ในคราวเดียวกับการสร้างพระวิหาร หากใครได้เข้ามาสักการะ ขอพรจากองค์พระประธาน ในซุ้มปราสาทแห่งนี้ จะรู้สึกถึงความศักดิ์สิทธิ์และความเงียบสงบราวกับมีมนต์ขลัง



ภาพที่ 9 พระเจดีย์และพุทธรูปวัดปราสาท (ที่มา: ผู้วิจัย)

9) วัดเชียงมั่นเป็นพระอารามหลวงนามมงคลแห่งแรกในเขตกำแพงเมือง เชียงใหม่ มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน ปรากฏในตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่และพงศาวดาร โยนกว่า หลังจากทัพญ่าเมือง พญาร่วง และพญามังรายทรงสร้างเมืองเชียงใหม่ ใน ปี พ.ศ. 1839 ทั้ง 3 พระองค์โปรดให้สร้างเจดีย์ และพญามังรายทรงประทับชั่วคราว

ในระหว่างควบคุมการสร้างเมืองตรงหอนอนบ้านเชียงม่วน เรียกว่า “เวียงแก้ว” ทรงอุทิศ
ตำแหน่งคุ้มหลวงเวียงเหล็ก ตั้งเป็นพระอารามหลวงแห่งแรกและพระราชทานนามว่า
“วัดเชียงมั่น” วัดเชียงมั่นนี้ หากกษัตริย์องค์ใดจะขึ้นครองราชย์ต้องมานมัสการ
พระประธานที่วัดนี้ก่อนจนเป็นธรรมเนียมประเพณี พระเจดีย์เป็นเจดีย์รูปทรง
สถาปัตยกรรมล้านนาฐานช้างล้อม องค์เจดีย์ผสมสีเหลี่ยมและทรงกลมเปิดทองจังโก
สร้างขึ้น เมื่อ พ.ศ. 1840 พระพุทธรูปสำคัญ คือ พระแก้วขาว หรือ พระเสด็จมณี
เป็นพระพุทธรูปที่นับถือกันว่ามีคุณศักดิ์สิทธิ์ สามารถคุ้มครองป้องกันอันตรายและ
อำนวยความสุขสวัสดิ์มงคลแก่ผู้ที่เคารพสักการะ และได้ปรากฏว่าในอดีตกาลเป็น
พระพุทธรูปสำหรับบูชาประจำพระองค์ของพระนางจามเทวี ปฐมกษัตริย์ผู้ครองนครหริภุญชัย
และพญามังรายมหาราช ปฐมวงศ์มัยรายผู้สถาปนาอาณาจักรล้านนาและกษัตริย์ผู้ครอง
นครหริภุญชัยและนครเชียงใหม่ ในยุคต่อมาก็นับถือเป็นพระพุทธรูปบูชาประจำ
พระองค์ทั้งสิ้น



ภาพที่ 10 พระเจดีย์และพระพุทธรูปสำคัญวัดเชียงมั่น (ที่มา: ผู้วิจัย)

สรุปความเชื่อเกี่ยวกับวัดนามมงคลในจังหวัดเชียงใหม่ทั้ง 9 แห่ง เป็นปัจจัยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาสักการะพระเจดีย์และพระพุทธรูปสำคัญ คือ 1) วัดลอยเคราะห์ สื่อความหมายถึง ความหมดทุกข์หมดโศก 2) วัดดับภัย สื่อความหมายถึง หายป่วย สุขภาพดี 3) วัดดวงดี สื่อความหมายถึง โชคดี เจริญรุ่งเรือง 4) วัดศรีเกิด สื่อความหมายถึง ความเป็นสิริมงคล 5) วัดชัยพระเกียรติ สื่อความหมายถึง เกียรติยศ ชื่อเสียง ชัยชนะ 6) วัดหมื่นเงินกอง สื่อความหมายถึง ร่ำรวยเงินทอง 7) วัดหมื่นล้าน สื่อความหมายถึง เงินทองมากมาย 8) วัดปราสาท สื่อความหมายถึง ความร่ำรวย มั่งมี ทรัพย์สินถาวร และ 9) วัดเชียงมั่น สื่อความหมายถึง ความมั่นคง ยั่งยืน

2. ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดนามมงคลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสักการะพระเจดีย์และพระพุทธรูปในวัดนามมงคลในจังหวัดเชียงใหม่จำนวน 9 วัด วิเคราะห์ตามมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวใน 5 ประเด็น (5As) ได้แก่ 1) สิ่งดึงดูดใจ 2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 3) สิ่งอำนวยความสะดวก 4) ที่พัก 5) กิจกรรมสนับสนุนการท่องเที่ยว โดยปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดนามมงคลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (n=400)

ข้อที่	ข้อคำถาม	μ	σ	แปลผล
1	สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)	3.89	0.77	มาก
2	การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility)	3.66	0.73	มาก
3	สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity)	3.54	0.70	มาก
4	ที่พัก (Accommodation)	3.56	0.71	มาก
5	กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activity)	3.38	0.67	ปานกลาง
รวม		3.60	0.72	มาก

จากตารางที่ 1 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดนามมงคลในจังหวัดเชียงใหม่ 9 วัด ตามกรอบมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม 5 ด้าน พบว่า มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวม 3.60 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สิ่งดึงดูดใจ มีคะแนนความคิดเห็นสูงสุด รองลงมา คือ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ที่พัก และสิ่งอำนวยความสะดวก และกิจกรรมการท่องเที่ยว

นอกจากนั้น ผู้วิจัยได้สอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบบังเอิญได้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดนามมงคลในจังหวัดเชียงใหม่ให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม (5As) ดังนี้

1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) วัดควรพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเสริมที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ หรือมีลักษณะชวนตา ชวนใจ มีเสน่ห์เฉพาะตัวเพิ่มเติม เช่น การคงสถาปัตยกรรมที่เป็นลักษณะเฉพาะแบบพื้นเมืองของพระเจดีย์ กุฏิ ศาลา วิหาร หรือสิ่งปลูกสร้างที่มีลักษณะเฉพาะแบบล้านนา เพิ่มเรื่องราว ประวัติศาสตร์ ความเชื่อกติธรรม คำกลอน หรือสร้างพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เป็นต้น

2. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) การเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดนามมงคลมีความสะดวกอยู่แล้ว สามารถเดินเท้า ปั่นจักรยาน หรือเดินทางโดยรถโดยสารสาธารณะได้ แต่ควรเพิ่มบริเวณ หรือสถานที่จอด ป้ายบอกทาง หรือป้ายแสดงแผนที่หรือจุดหมายแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถเห็นได้ในระยะไกลในขณะขับรถเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวต่างถิ่น หรือนักท่องเที่ยวผ่านทางสามารถแวะมาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวได้

3. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) การเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง สิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการได้รับ คือ ความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาควรปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ ทางลาดสำหรับผู้พิการ ระบบสื่อสารต่างๆ เพื่อให้บริการประชาชนและนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

4. ที่พัก (Accommodation) ปัจจุบันวัดหลายแห่งมีการบริการที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการค้างคืน หรืออยู่ปฏิบัติธรรมด้วย ดังนั้น วัดควรมีการจัดบริการที่พักแรมภายในวัดสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเป็นหมู่คณะด้วย หรือควรสร้างที่นั่งพัก ศาลาสำหรับนั่งพักผ่อน ทำกิจกรรมหรือรับประทานอาหารเพิ่มเติม

5. กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activity) ควรจัดกิจกรรมเพิ่มเติมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ สัมผัสวิถีชีวิตท้องถิ่น การฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ฝึกสติ สมาธิบำบัด ศึกษาสถาปัตยกรรม พุทธศิลป์ หรือศึกษาพระไตรปิฎก เรียนอักษรล้านนา เป็นต้น

สำหรับผลการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มกับผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 20 คน ได้แก่ เจ้าอาวาส 6 รูป มัคคุเทศก์ 5 คน เจ้าหน้าที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ 1 คน เจ้าหน้าที่สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงใหม่ 1 คน เจ้าหน้าที่เทศบาลนครเชียงใหม่ 2 คน และนักท่องเที่ยวชาวไทย 5 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เน้นประเด็นศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดนามมงคลในจังหวัดเชียงใหม่ทั้ง 9 แห่ง โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) ปรากฏข้อมูลที่สำคัญดังนี้

นอกจากนี้ ในส่วนของแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดนามมงคลในจังหวัดเชียงใหม่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญและเร่งด่วน คือ 1) การพัฒนาและปรับปรุงระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์ (Logistics) 2) การพัฒนาและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา 3) การสร้างและเผยแพร่ภาพลักษณ์ (Image) การท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา 4) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว 5) การยกระดับคุณภาพและมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา และ 6) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

**ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดนามมงคล
ในจังหวัดเชียงใหม่ (SWOT Analysis) จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (n=20)**

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
1) ชื่อวัดที่เป็นนามมงคล 2) วัดมีประวัติศาสตร์ พระพุทธรูป และพระเจดีย์สำคัญและน่าสนใจ 3) มีเรื่องราว ตำนานที่เป็นสิ่งดึงดูดใจให้มาท่องเที่ยวและสักการะโบราณสถานและโบราณวัตถุ 4) เดินทางสะดวกเพราะอยู่ใจกลางเมือง	1) ขาดการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัลต่าง ๆ 2) วัดบางแห่งยังไม่ถูกจัดอยู่ในเส้นทางท่องเที่ยวเชิงศาสนา ทำให้เป็นที่รู้จักน้อย 3) สถานที่วัดคับแคบ ไม่มีที่จอดรถ 4) การจัดสภาพแวดล้อมภายในวัดยังไม่เป็นระเบียบ
โอกาส (Opportunity)	อุปสรรค (Threat)
1) นโยบายรัฐให้การส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยว 2) หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ให้การส่งเสริมและสนับสนุน 3) มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่มีชื่อเสียงตั้งอยู่ในพื้นที่ 4) มีแหล่งที่พักจำนวนมากในพื้นที่ 5) ในช่วงเทศกาลต่างๆ จะมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่	1) ขาดการทำงานร่วมกันระหว่างวัด กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) บุคลากรของวัดยังขาดการพัฒนาในเรื่องการท่องเที่ยวและการบริการ 3) วัดยังขาดการพัฒนาบนอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของความเป็นวัดแบบล้านนา บางแห่งมีสิ่งปลูกที่เหมือนวัดในภาคกลาง 4) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวยังไม่ได้มาตรฐาน

3. แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสักการะพระเจดีย์และพระพุทธรูป วัดนามมงคลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ผลจากการสอบถาม สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 20 คน ได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดนามมงคลในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่เรียกว่า “รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงศาสนา 5 ส.” เพื่อตอบโจทย์ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและยังรักษา อัตลักษณ์ความเป็นวัดไว้ได้ คือ 1) ส่งเสริมสติ 2) สะอาด 3) สุขสบาย 4) สงบเย็นใจ และ 5) สบายใจ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ส่งเสริมสติ จุดประสงค์ดั้งเดิมตั้งแต่สมัยพุทธกาลของการสร้างวัด คือ เป็นพุทธสถานและที่พักอาศัยของนักบวชในพระพุทธศาสนาและการเผยแผ่ศาสนาเท่านั้น แต่ในปัจจุบันวัดถือเป็นพื้นที่สาธารณะ เป็นสถานที่สร้างแรงบันดาลใจในการทำมาหากิน สร้างประโยชน์ให้เกิดแก่ตนเองและเพื่อนมนุษย์ วัดอาจจะมีการทำป้ายคำสอน ป้ายสุภาษิต ปรีชาธรรม หรือการพบปะสนทนาธรรมกับผู้เดินทางเข้ามาในวัด เพื่อให้เกิดสติ ย้อนมาดูกิเลสของตัวเองเพื่อการพัฒนาจิตใจและปัญญาไปสู่เป้าหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนาและดำเนินชีวิตได้

3.2 สะอาด ด้านกายภาพ วัดต้องมีความสะอาด รื่นรมย์ มีความเป็นธรรมชาติที่จะเอื้อต่อการพัฒนาจิตใจ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้วัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวสร้างสุขได้ ส่วนด้านจิตภาพ วัดต้องเป็นพื้นที่ลด ละกิเลส (ปหานาราม) และเพิ่มพูนบุญกุศล (ภาวนาราม) เพื่อให้เกิดความสะอาดทางจิตใจจากการรักษาศีลและเกิดปัญญาจากการเจริญภาวนา

3.3 สุขสบาย วัดแบบดั้งเดิมเน้นความเป็นธรรมชาติ มีร่มไม้ มีสายน้ำ มีป่าเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ ส่วนเสนาสนะภายในวัดนั้น พระพุทธรูปองค์ทรงอนุญาตให้มีระบบสาธารณูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวกตามความเหมาะสม สร้างรั้วกำแพง หรือแนวเขตวัดได้ ไม่สร้างอสังหาริมทรัพย์ โดยต้องยึดเป้าหมายสำคัญ คือ เป็นสถานที่รื่นรมย์กายและใจ มีพื้นที่สีเขียว มีบุคคลผู้มีคุณธรรมให้พบปะและสนทนาธรรม

3.4 สงบเย็นใจ วัดควรอยู่ในฐานะที่เป็นศาสนสถานเพื่อปฏิบัติธรรมบำเพ็ญศาสนกิจ ศาสนพิธีทำให้เกิดความสงบเย็นใจ มากกว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ มากกว่าการท่องเที่ยวเพื่อหาความสนุกที่ผูกติดกับรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส แต่ควรเน้นที่ความสงบเย็นใจจากการเข้าวัด ปฏิบัติธรรม เพื่อให้เกิดความสุขภายในที่สัมพันธ์กับความรู้สึกทางจิตใจ ความสงบภายในและการเรียนรู้ชีวิต

3.5 สัปปายะ* การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาต้องยึดหลัก 4 ข้อ คือ 1) ถิ่นที่เป็นที่รื่นรมย์ คือถิ่นที่ทำให้เกิดความรู้สึกสดชื่นรื่นรมย์ ชุบชูชีวิต ชื่นกายชูใจ 2) พื้นที่ตั้งเหมาะสม คือ มีทำเล พื้น ที่ บริเวณ แอ่งดินที่สะอาด สดใส ไร้ขยะ ไม่รกรุงรัง เรียบร้อย ราบรื่น เดินง่าย ปลอดภัย สบายตา ควรทัศน น้าชื่นชม 3) การคมนาคมสะดวกปลอดภัย คือ ไม่ไกลเกินไป ไม่ไกลเกินไป เดินทางไปถึงได้สะดวก และ 4) มากมายถ้อยถามมิตร คือ ปลอดภัย มีคนดี มีคนที่พึ่งพาอาศัยได้ที่จะให้ความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมและชีวิต

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมจากแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยว การสังเกตจากคณะผู้วิจัย การสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มย่อยกับประชาชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดจันทน์มงคลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ข้อมูลและแนวทางสำคัญโดยแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นดังนี้

1. อัตลักษณ์และความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองนักท่องเที่ยว ควรมีการจัดการอัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณีที่มีอยู่ในชุมชน ประสานให้มาอยู่แนวเดียวกันกับเส้นทางท่องเที่ยว เพราะว่าแหล่งท่องเที่ยวที่มีจุดขาย หรือจุดดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวหลากหลาย ก็จะสามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวได้ การนำเอาวัฒนธรรมแบบล้านนามาเชื่อมโยงประสานกับวัฒนธรรมอื่นๆ ควรมีการจัดการให้เหมาะสมโดยไม่สูญเสียอัตลักษณ์ของชุมชนแบบล้านนา

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวพระราชรัฐ ปัจจัยสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดจันทน์มงคลในเชียงใหม่ได้ เนื่องจากพระสงฆ์ท่านมีกิจพระศาสนาที่ต้องปฏิบัติ การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวจึงต้องอาศัยสรรพกำลัง

*หมายถึง สถานที่ที่อยู่แล้วเกิดความสะอาดสบาย

จากทุกภาคส่วนคือการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทั้งคนภายในและคนภายนอกหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชน รวมถึงประชาชนในชุมชนทุกคนที่จะเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญให้การท่องเที่ยวเชิงศาสนาดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความยั่งยืน

3. การประชาสัมพันธ์ สังคมสมัยใหม่เชื่อมต่อสื่อสารกันผ่านโลกออนไลน์เป็นส่วนมาก การเข้าถึง ทราบข่าว การส่งต่อผ่านสื่อสังคมออนไลน์ทำได้ง่าย ดังนั้นการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์ สื่อดิจิทัลต้องมีผู้จัดการดูแลอย่างเป็นระบบ การแบ่งหน้าที่ให้เยาวชนหรือคนรุ่นใหม่ช่วยจัดการในส่วนนี้จะเพิ่มนักท่องเที่ยวเข้ามาสู่ชุมชนได้มาก

4. การจัดการแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมแตกต่างจากการท่องเที่ยวประเภทอื่น เพราะการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ให้ได้มากที่สุด เพราะนักท่องเที่ยวต้องการเสพความแท้ ความดั้งเดิมของวัฒนธรรมนั้น การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเพื่อตอบสนองการท่องเที่ยวนั้นจึงไม่ใช่แนวทางที่ถูกต้อง และจะไม่สามารถสร้างความยั่งยืนของการท่องเที่ยวได้ในระยะยาว

บทสรุป

งานวิจัยเรื่อง “วัดงาม นามมงคล: แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดนามมงคลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่” ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อเสนอแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมแห่งใหม่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลสำคัญ 3 ประการ คือ 1) พระเจดีย์และพระพุทธรูปวัดนามมงคลมีความเก่าแก่ มีเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับที่มาของชื่อที่เป็นมงคล และมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงใหม่ 2) นามของวัด พระเจดีย์ และพระพุทธรูปเป็นนามมงคลที่เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว รวมถึงประวัติความเก่าแก่ ความศักดิ์สิทธิ์ ความงามตามวิจิตรทางศิลปกรรมแบบล้านนาเป็นจุดแข็งของวัดนามมงคลทั้ง 9 แห่ง 3) แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยววัดนามมงคลควรให้ความสำคัญ 5 ประการ เพื่อสร้างอัตลักษณ์ของการท่องเที่ยวเชิงศาสนา คือ 1) ส่งเสริมสติ 2) สะอาด 3) สุขสบาย 4) สงบ เย็นใจ และ 5) สัมปายะ ส่วนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดนามมงคลทั้ง 9 แห่งในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว

ต่างกันมากนัก แต่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น และเป็นความภาคภูมิใจของชุมชน ดังนั้น การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเป็นสำคัญ โดยควรมุ่งเน้น 1) การบริหารการจัดระบบแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาวัฒนธรรมให้เกิดประสิทธิภาพในมิติต่าง ๆ โดยสอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมและระบบนิเวศของชุมชน 2) ต้องให้ความรู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้ในด้านต่าง ๆ เพื่อผลในมิติของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 3) การกำหนดกติกาและการจัดการร่วมกันในด้านการจัดการสิ่งปฏิภูลเพื่อดำรงไว้ของวัฒนธรรมที่ดีของชุมชน 4) การจัดการด้านการตลาด ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัลต่าง ๆ และสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นเพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม มีจุดเด่นที่เรื่องราวและความเป็นมาของตัววัฒนธรรมนั้น ๆ เป็นหลัก การสร้างเรื่องราว บอกกล่าวถึงที่มา ความสำคัญของวัด พระเจดีย์ พระพุทธรูปสำคัญหรือโบราณสถาน โบราณวัตถุอื่น ๆ ภายในบริเวณวัด จะช่วยเพิ่มศักยภาพในการสร้างความดึงดูดใจ และเห็นคุณค่าในการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมได้
2. การท่องเที่ยวเชิงศาสนาวัฒนธรรมนามมงคลในจังหวัดเชียงใหม่ยังขาดการสื่อสารประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัลเพื่อให้ประชาชนหรือนักท่องเที่ยวได้ทราบ วัดยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่รู้จักกันในวงแคบ ดังนั้น ควรพัฒนาสื่อดิจิทัลเพื่อการประชาสัมพันธ์ เช่น เว็บไซต์ แฟนเพจ แผ่นพับ ป้ายประชาสัมพันธ์ตามถนน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมของกลุ่มคนประเภทต่าง ๆ เช่น นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เป็นต้น ทั้งในพื้นที่ล้านนาหรือกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน
2. ควรทำวิจัยเพื่อขยายประเด็นในเรื่องการพัฒนาสุขภาวะผ่านการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย

3. ควรทำวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวชาวไทย เพื่อก่อให้เกิดรูปแบบธุรกิจใหม่ส่งเสริมการสร้างงาน สร้างรายได้ และขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้กับประเทศต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในล้านนา” ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน (วช.) ประจำปีงบประมาณ 2559 คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา และคณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ ที่สนับสนุนทุนการวิจัย ตลอดจนเจ้าอาวาส ประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิกา คำดี. (2558). วัดและศาสนสถานในมิติของการท่องเที่ยว. วารสารภาษาศาสนา และวัฒนธรรม. 4(2): 175-191.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2554). มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว. ออسترเลีย: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- คณะกรรมการบริหารจังหวัดแบบบูรณาการ. (2558). แผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ 4 ปี (2558-2561). เชียงใหม่: จังหวัดเชียงใหม่.
- ปฐม หงส์สุวรรณ. (2554). ดำเนินพระพุทธรูปล้านนา: พลังปัญญาทางความเชื่อและความสัมพันธ์กับท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ประทีป พิษทองหลาง. (2558). เส้นทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาประเภทเจดีย์และพระพุทธรูปสำคัญในจังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น. 9 (2-4): 111-123.

- ประทีป พืชมงคลกลาง, นิศรา จันทน์เจริญสุข และญาตาวีมินทร์ พืชมงคลกลาง. (2560).
แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประดิษฐานพระเจ้าทันใจ อำเภอเมือง
จังหวัดเชียงใหม่. *จันทร์เกษมสาร*, 23(45): 65-80.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2559). *บทนำสู่พุทธธรรม: ชีวิตงาม สังคมดี
ธรรมชาติเป็นร่มฉัตร*. กรุงเทพฯ: ผลิตธรรม.
- มานิช พรหมปัญญา. (2556). แนวทางการเตรียมความพร้อมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ
ของจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. *วารสารการ
บริการและการท่องเที่ยวไทย*. 8 (2): 36-47).
- วงศ์ธิดา สุวรรณิน. (2557). การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดใน
จังหวัดปทุมธานี. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์*. 8(3): 63-82).
- วาลิกา แสนคำ. (2545). การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบ้านเปียงหลวง
อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(การจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วุฒินันท์ กันทะเตียน. (2560). ภูมิสถาปัตยกรรมของวัดไทยกับการเรียนรู้และการ
เสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธบูรณาการ. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 13(2): 137-149.
- ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2556). *พุทธศิลป์สมัยรัตนโกสินทร์: พัฒนาการของงานช่างและ
แนวคิดที่ปรับเปลี่ยน*. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- สุดาทิพย์ นันทโชด. (2555). พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในจังหวัดสิงห์บุรีของ
นักท่องเที่ยวสูงอายุ. ประชุมเชิงวิชาการ SWUMBA Research Conference.
17 กรกฎาคม 2555 ณ โรงแรมจัสมิน เอ็กเซกคิวทีฟสวีท. กรุงเทพฯ.
- อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว. (2556). *พระพุทธรูปตามคติชาวล้านนา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

อารีย์ นัยพินิจ, จิรัชญา มณีเนตร, ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร, และภัทรพงษ์ เกริกสกุล.
(2555).

การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์.
วารสารปัญญาวิวัฒน์. 5(1): 31-40.

Cronbach, L. J. (1990). **Essentials of Psychological testing** (⁵th ed.). New York :
Harper Collins Publishers.

Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research
Activities. **Educational and Psychological Measurement**. 30(3):
607-610.